

Є. І. Таран

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри глобальної та національної безпеки
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОТЕНЦІЙНІ СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано можливі сценарії розвитку державної політики національної безпеки України в середньостроковій перспективі, враховуючи зміни в глобальній безпековій архітектурі та внутрішні виклики, перед якими постає країна. Підкреслено, що ефективний захист національної безпеки вимагає врахування низки чинників: військово-політичних обставин, економічної стабільності, соціальної єдності, інформаційної безпеки, розвитку критичної інфраструктури та технологічного потенціалу. Особливу увагу приділено аналізу міжнародного контексту, зокрема інтеграційним процесам у європейському та євроатлантичному безпековому просторі, що відкривають для України нові можливості, але водночас вимагають посилення інституційної спроможності та адаптації державної політики. У роботі представлено три основні сценарії розвитку державної політики: оптимістичний, реалістичний та кризовий. Для кожного з них окреслено основні ризики, загрози, напрями реформ і потенційні результати. Акцентовано на необхідності впровадження системного підходу до управління безпековою сферою, розвитку проактивного стратегічного планування, підвищення ефективності фінансового контролю в секторі безпеки, активізації громадянської участі в питаннях захисту національних інтересів. Окремо розглянуто питання вдосконалення законодавчого забезпечення, модернізації Збройних Сил, розвитку кібербезпеки та інформаційного опору. Обґрунтовано важливість формування гнучких, адаптивних моделей реагування на динамічні загрози, що дають змогу оперативно коригувати політичні та стратегічні рішення у відповідь на зміну безпекового середовища. У висновках підкреслено, що середньостроковий успіх України у сфері національної безпеки залежить від здатності держави поєднати внутрішні реформи із зовнішньополітичною активністю, забезпечити єдність суспільства навколо стратегічних цілей, розвивати міжнародні партнерства та нарощувати власні оборонні спроможності. Результати дослідження можуть бути використані для удосконалення стратегічного планування, підготовки державних програм і нормативно-правових актів у сфері національної безпеки.

Ключові слова: національна безпека України, державна політика, стратегічне планування, міжнародне співробітництво, кібербезпека, гібридні загрози.

Постановка проблеми. Сучасні безпекові виклики, що постали перед Україною внаслідок тривалої збройної агресії, геополітичних змін та внутрішніх трансформацій, потребують системного переосмислення підходів до формування та реалізації державної політики національної безпеки. В умовах нестабільного міжнародного середовища, зростання гібридних загроз, економічних ризиків та соціальних викликів особливої актуальності набуває необхідність моделювання потенційних сценаріїв розвитку безпекової політики держави в середньостроковій перспективі.

Відсутність чітко визначених механізмів прогнозування та адаптивного планування

політики національної безпеки створює ризики неефективного реагування на загрози, що може негативно вплинути на стійкість державних інституцій та суспільства загалом. З огляду на це постає науково-практична проблема обґрунтування можливих сценаріїв розвитку державної політики у сфері національної безпеки, які б враховували внутрішні й зовнішні чинники, динаміку ризиків та потенціал для забезпечення стабільності й розвитку України в умовах невизначеності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Н. Цонков (N. Tsonkov) [1] досліджує питання економічної безпеки в контексті регіональної

політики з фокусом на тому, як різні регіони можуть впливати на загальну економічну стабільність держави, а також вивчає необхідність інтеграції регіональних політик для збереження національної безпеки. Дослідження О. Семененка зі співавт. [2; 3] акцентують на критичному аналізі військових витрат Росії за період 2010–2022 років, воєнних наслідках для України, оцінюють спроможність української економіки забезпечувати необхідний рівень обороноздатності та розробляють методологічні підходи до прогнозування ризиків збройних конфліктів. У праці Т. Коломієць (Т. Kolomoiets) зі співавт. [4] проаналізовано прогнозування ризику збройного конфлікту на основі військових витрат, що дає змогу спрогнозувати ескалацію конфлікту, враховуючи економічні та військові чинники. Автори доводять, що взаємозв'язок між витратами на оборону та ймовірністю військового конфлікту може бути використаний для розробки стратегій зменшення ризиків та посилення безпеки. Це дослідження корисне для побудови прогнозних моделей для запобігання військовим загрозам. Є. Пахуча, І. Севідова, І. Романюк, Т. Білоусько, С. Ткаченко, А. Діадін, Н. Бабко [5] аналізують стратегічні наслідки конфлікту між Україною та Росією, підкреслюючи важливість геополітичних змін для національної безпеки. Автори зазначають, що розуміння стратегії агресора є важливим для планування політики національної безпеки України в умовах війни. У статті В. Галунко (V. Halunko) зі співавт. [6], проаналізовано державне регулювання операцій із військовими товарами як елемент національної безпеки. Автори підкреслюють важливість контролю за оборонними товарами для внутрішньої безпеки, стабільності держави та запобігання незаконним операціям. Спільна праця М. М. Зінорук та Д. М. Рудницького [7] висвітлює концепцію «образу державної безпеки» як правову категорію, важливу для консолідації суспільства під час воєнної загрози. Стратегічне бачення розвитку системи національної безпеки України викладено в дослідженнях В. В. Любчука та Л. М. Опейди [8], які підкреслюють важливість її інтеграції в загальнодержавну політику. О. Г. Турченко та Ю. І. Груценко [9] розглядають варіативність підходів до визначення співвідношення понять «національна безпека» та «державна безпека», що є особливо актуальним у контексті гібридних загроз. Загалом, опрацьовані джерела демонструють цілісне

бачення взаємозв'язку економічних, політичних та безпекових аспектів функціонування України в умовах тривалого збройного конфлікту. Вони підкреслюють необхідність інтегрованого підходу до стратегічного планування, модернізації фінансово-економічної політики, реформування сектору безпеки, а також посилення міжнародної співпраці для гарантування стійкості та розвитку держави.

Мета статті. Метою цієї статті є визначення й обґрунтування потенційних сценаріїв розвитку державної політики України у сфері національної безпеки з урахуванням процесів глобалізації та новітніх безпекових викликів.

Виклад основного матеріалу. Національна безпека України зазнає багатовекторного впливу глобалізаційних процесів та геополітичних змін, що охоплюють економічну, політичну, соціальну й безпекову сфери. Глобалізація як об'єктивний процес інтеграції держав у світову економіку, політику й інформаційний простір супроводжується не лише розширенням можливостей для розвитку, але й виникненням нових ризиків та загроз для національної безпеки. У цьому контексті важливим є всебічний аналіз специфіки впливу світових інтеграційних процесів на сучасний стан безпеки України.

Одним з основних аспектів глобалізації є активізація транснаціональних процесів, що посилюють залежність національної економіки від зовнішніх чинників. В умовах відкритості кордонів та мобільності капіталів, товарів, послуг і трудових ресурсів українська економіка стала вразливішою до коливань світових ринків, що безпосередньо впливає на економічний компонент національної безпеки. Зміни у світовій економічній кон'юктурі, енергетичні кризи, глобальні рецесії чи торговельні війни відчутно позначаються на економічній стабільності України, обмежуючи її ресурсні можливості для гарантування власної безпеки [1, с. 102].

Паралельно з економічними викликами глобалізація сприяє поширенню ідеологічних впливів, культурних норм та цінностей, які можуть вступати в суперечність із традиційними для українського суспільства уявленнями про державність, ідентичність та національні інтереси. Це створює передумови для посилення внутрішніх конфліктів, політичної поляризації й зростання соціальної напруги, що підриває основи політичної безпеки держави. Інформаційний простір стає ареною боротьби за свідомість громадян, а технології масових

Таблиця 2

**Основні тенденції впливу
глобалізаційних і геополітичних процесів
на національну безпеку України**

<i>Тенденція</i>	<i>Суть впливу</i>	<i>Очікувані наслідки</i>
Посилення міжнародної інтеграції	Поглиблення політичних, економічних і безпекових зв'язків із міжнародними організаціями	Зміцнення обороноздатності, розширення доступу до ресурсів
Зростання кіберзагроз	Активізація атак на критичну інфраструктуру, фінансові системи та державні інститути	Підвищення вразливості, необхідність розвитку кіберзахисту
Глобальна конкуренція та ресурсний дефіцит	Загострення боротьби за енергоресурси, продовольство, інвестиції	Посилення економічних ризиків і необхідність диверсифікації партнерств
Інформаційна війна	Масштабне застосування інформаційних технологій для маніпуляцій	Загроза розколу суспільства, послаблення національної єдності

Джерело: складено автором на основі [3, с. 140]

комунікацій відкривають нові можливості для інформаційних атак і втручання у внутрішні справи України.

Національна безпека України в контексті геополітичних змін характеризується ще складнішою динамікою. Після 2014 року Україна опинилася у фокусі глобальних протистоянь, що розгортаються між основними центрами сили сучасного світу. Агресія Російської Федерації стала каталізатором масштабних зрушень у регіональній безпековій архітектурі, активізувала процеси переорієнтації зовнішньополітичного курсу України на євроатлантичну інтеграцію, водночас загостривши безпекові ризики на національному рівні.

У цьому контексті важливо звернути увагу на чинники, що найбільше впливають на стан національної безпеки України в сучасних умовах. Узагальнені результати аналізу представлено у табл. 1.

Глобалізаційні й геополітичні виклики вимагають від України активної адаптації державної політики у сфері безпеки. Проблематика полягає не лише в необхідності реагувати на зовнішні загрози, а й у формуванні власних стратегій, здатних забезпечити стійкість і розвиток держави в умовах нестабільності світового порядку. Для цього важливо здійснювати комплексну оцінку ризиків, враховуючи взаємозв'язок глобальних, регіональних та внутрішніх процесів.

Таблиця 1

**Основні чинники впливу
на національну безпеку України**

<i>Сфера</i>	<i>Глобалізаційні чинники</i>	<i>Геополітичні чинники</i>
Економічна безпека	Залежність від світових ринків, зовнішніх інвестицій, коливань цін на енергоносії	Санкційна політика, економічний тиск агресивних держав
Політична безпека	Вплив глобальних ідеологій, посилення політичної конкуренції	Втручання у внутрішні справи, підтримка сепаратистських рухів
Соціальна безпека	Міграційні процеси, культурна глобалізація, зростання нерівності	Посилення регіональних конфліктів, зміна демографічної структури

Джерело: складено автором на основі [2, с. 120]

Оцінка сучасного стану національної безпеки України в умовах глобалізації та геополітичних трансформацій дає змогу виділити основні тенденції (табл. 2).

Процеси глобалізації та геополітичних змін істотно впливають на формування державної політики національної безпеки України, змушуючи переглядати традиційні концепції та адаптувати механізми гарантування безпеки до нових умов. В умовах трансформації міжнародного середовища Україна опинилася перед необхідністю розробки сценаріїв розвитку державної політики, які б враховували як зовнішні, так і внутрішні виклики, що виникають унаслідок динамічних змін світового порядку [7, с. 410]. Актуальність цього питання зумовлена не тільки об'єктивною необхідністю забезпечення суверенітету й територіальної цілісності, а й прагненням утвердитися як суб'єкт міжнародної політики, спроможний впливати на регіональні процеси.

Глобалізація трансформує уявлення про природу загроз національній безпеці, розмиваючи межі між внутрішніми й зовнішніми чинниками ризику. Глобальні економічні коливання, міграційні потоки, пандемії, кіберзагрози та інформаційні кампанії стали важливими елементами сучасного безпекового ландшафту [8, с. 13]. Для України це означає необхідність враховувати не лише традиційні військові загрози, а й нові виклики, що виникають на перетині економічного, технологічного і гуманітарного вимірів глобальної взаємодії. Водночас геополітичні зміни,

Таблиця 3

Основні сценарії розвитку державної політики національної безпеки України

Сценарій	Характеристика	Ризики	Перспективи
Інтеграційний	Глибока інтеграція до західних структур безпеки та економіки	Залежність від зовнішніх партнерів, ризик втрати автономності	Підвищення гарантій безпеки, доступ до інноваційних технологій
Автономний	Самостійна стратегія безпеки з мінімальною залежністю від глобальних структур	Високі витрати на оборону, обмежені ресурси	Зміцнення внутрішньої стійкості, нарощування національного потенціалу
Гібридний	Комбінування інтеграції з автономними елементами політики	Складність балансування інтересів, ризик стратегічних розривів	Гнучкість у реагуванні на зміни, посилення суб'єктності

Джерело: [12, с. 10]

що супроводжуються зростанням конкуренції між основними світовими центрами сили, створюють додаткові ризики регіональної дестабілізації та прямого впливу на внутрішню політичну динаміку країни [9, с. 68].

У цьому контексті формування сценаріїв розвитку державної політики національної безпеки набуває особливої ваги. Сценарне планування сприяє прогнозуванню можливих варіантів розвитку подій та підготовці відповідних стратегічних рішень, що є вкрай важливим в умовах високої невизначеності та турбулентності міжнародної системи [10]. Основними детермінантами побудови таких сценаріїв є аналіз глобальних і регіональних трендів, оцінка внутрішнього потенціалу держави, ідентифікація основних викликів та можливостей, а також визначення пріоритетних напрямів державної політики [11, с. 58].

З метою кращого розуміння основних можливих сценаріїв розвитку державної політики національної безпеки України доцільно узагальнити їх основні характеристики (табл. 3).

У процесі розробки та реалізації сценаріїв розвитку державної політики національної безпеки особливо увагу необхідно приділити узгодженості між різними секторами державного управління, ефективній координації дій на національному та місцевому рівнях, залученню громадянського суспільства. Крім цього, забезпечити належний рівень фінансування сектору безпеки й оборони, інвестувати в галузі стратегічних досліджень, розвивати потенціал у сфері цифрових технологій та кібербезпеки [13, с. 260].

Глобалізаційні та геополітичні зміни продовжуватимуть впливати на безпекову ситуацію в Україні в середньостроковій і довгостроковій перспективах [13, с. 260]. Успішність державної політики національної безпеки залежатиме від здатності державних інституцій бути адаптивними, гнучкими й інноваційними у відповідь на динамічні зміни міжнародного середовища. Системний підхід до розробки сценаріїв

розвитку дасть змогу Україні не лише реагувати на зовнішні виклики, але й формувати власні ініціативи в глобальній безпековій архітектурі.

Висновки і пропозиції. У контексті глобалізаційних та геополітичних змін розробка ефективної політики національної безпеки України є вкрай важливою. Міжнародна нестабільність зумовлює перехід від реактивних моделей безпеки до адаптивних стратегій, що враховують та передбачають різноманітні загрози. Для України основним є вибір між інтеграційними, автономними та гібридними сценаріями розвитку безпеки, що повинні ґрунтуватися на глибокому аналізі як зовнішніх викликів, так і внутрішніх можливостей.

Усі прогнозовані сценарії потребують посилення національної консолідації, модернізації оборонних і безпекових структур та розвитку стратегічних партнерств. Підготовка до потенційних криз та гнучкість реагування на глобальні зміни є основою стійкості держави. Ефективність державної політики національної безпеки залежатиме від здатності України адаптуватися до нових реалій та використовувати системні трансформації у світі на свою користь.

Список використаної літератури:

1. Tsonkov N. Economic security and regional policy. *International Journal on Information Technologies and Security*. 2021. № 13 (1). С. 101–109. URL: https://www.researchgate.net/publication/358199711_ECONOMIC_SECURITY_AND_REGIONAL_POLICY
2. Семененко О., Коверга В., Остапенко О., Кравченко Ю., Митченко С., Тарасов О. Аналіз військових витрат Росії та їх структури в період 2010–2022 рр. (деякі аспекти впливу та наслідків російсько-української війни для України), *Соціальний розвиток і безпека*. 2022. № 12 (5). С. 116–129. DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.5.11>
3. Семененко О., Воронченко І., Москаленко І., Абрамова М., Харитонов К. Методологічний

- підхід до оцінки здатності національної економіки забезпечити достатній рівень обороноздатності. *Соціальний розвиток і безпека*. 2021. № 11 (5). С. 133–145. DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.5.13>
4. Kolomoiets T., Tsybulnyk N., Moroz O., Prymachenko V., Khashev V. Influence of shadow economy legalization on national security of Ukraine. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 2021. Vol. 8. № 3. С. 420–437. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3\(27\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3(27))
 5. Pakhucha E., Sievidova I., Romaniuk I., Bilousko T., Tkachenko S., Diadin A., Babko N. Investigating the Impact of Structural Changes: The Socio-Economic Security Framework. *European Journal of Sustainable Development*. 2023. Vol. 12. № 1. С. 180–198. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n1p180>
 6. Halunko V., Varenia N., Gusarov S., Berezovska I., Griza O. State regulation over operations with military goods as a protection element of a state national security. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2020. Vol. 23. № 1. Р. 87–91. URL: <https://www.abacademies.org/abstract/state-regulation-over-operations-with-military-goods-as-an-protection-element-of-a-state-national-security-9793.html>
 7. Зінорук М. М., Рудницький Д. М. Правовий зміст поняття «образ державної безпеки». *Право та державне управління*. 2024. № 1. С. 403–412. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.57>
 8. Любчук В. В., Опейда Л. М. Стратегія національної безпеки України як безпековий інструмент державної політики. *Acta Securitatae Volynienses*. 2024. № 3. С. 12–16. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2024-3-2>
 9. Турченко О. Г., Груценко Ю. І. Національна безпека і державна безпека: поліваріантність визначення та співвідношення. *Правничий часопис Донецького національного університету імені В. Стуса*. 2023. № 2. С. 66–74. DOI: <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2023.2.8>
 10. Ситник Г. П., Орел М. Г. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України: підручник / за ред. Г. П. Ситника. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом. 2021. 372 с. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/7148e643-1410-42f1-a6b6-f4cf15aeb638.pdf>
 11. Сіцінський Н., Віхтюк А. Концептуальні підходи щодо створення національного координаційного центру суб'єктів інтегрованого управління кордонами. *Аспекти публічного управління*. 2021. № 9 (5). С. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.15421/152148>
 12. Гарасимів Т. Теоретико-правові аспекти стратегічного планування у сфері інтегрованого управління кордонами України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2021. № 4 (32). С. 7–14. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2021.32.007>
 13. Хирний В. Стратегічне планування як основа сталого розвитку державної прикордонної служби України. *Закон і кордон*. 2024. № 1 (3). С. 254–280. DOI: https://doi.org/10.32453/law_border.v3i1.1699

Taran Ye. I. Potential scenarios for the development of Ukraine's national security policy

The article analyzes the potential scenarios for Ukraine's national security policy in a medium-term perspective, taking into account changes in the global security architecture and the internal challenges facing the state. It emphasizes that effective national security requires consideration of a wide range of factors: the military-political situation, economic stability, social unity, information security, the development of critical infrastructure, and technological potential. Special attention is given to analyzing the international context, particularly integration processes in the European and Euro-Atlantic security space, its opens up new opportunities for Ukraine but simultaneously require strengthening internal institutions and adapting state policy. The paper identifies three main scenarios for the development of state policy: optimistic, realistic, and crisis. For each of them, key risks, threats, reform directions, and potential outcomes are outlined. The necessity of implementing a systematic approach to security sector management, developing proactive strategic planning, improving financial control in the security sector, and activating civil participation in the protection of national interests are emphasized. Issues related to improving legislative support, modernizing the Armed Forces, developing cybersecurity, and information resistance are also addressed. The importance of creating flexible, adaptive models for responding to dynamic threats, which allow for the prompt adjustment of political and strategic decisions in response to changes in the security environment, is substantiated. The conclusions underline that Ukraine's medium-term success in national security depends on the state's ability to combine internal reforms with foreign

policy activity, ensure societal unity around strategic goals, develop international partnerships, and enhance its defense capabilities. The results presented can be used to improve strategic planning, the preparation of state programs, and legal acts in the field of national security.

Key words: *Ukraine's national security, state policy, strategic planning, international cooperation, cybersecurity, hybrid threats, geopolitical changes.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 25.08.2025

Дата публікації: 30.09.2025